

УМОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ АСПІРАНТІВ – МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВУЗІВ

Вороніна В. Л.

доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної, к.е.н., доцент

Воронько-Невіднича Т. В.

завідувач кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної, к.е.н., доцент

Лопушинська О. В.

доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної, к.е.н.

Реформи, що відбуваються в національній системі вищої освіти, визначають особливі вимоги до якості освітнього процесу та професійних компетенцій професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів (далі – вуз). Викладач сучасного вузу повинен відповідати світовим стандартам, а також в повній мірі володіти управлінськими, лідерськими якостями – бути блискучим організатором навчально-виховного процесу та гідним зразком для наслідування учнівської молоді – здобувачів вищої освіти: студентів, магістрантів, аспірантів. Підготовка викладача вузу через аспірантуру повинна не тільки готувати молодого вченого до дослідницької діяльності, а й сприяти формуванню готовності до професійної діяльності в системі вищої освіти, підвищення рівня педагогічної компетентності.

На сучасному етапі спостерігається активне переосмислення місця і ролі вищої освіти в динамічно мінливому світі. Аналіз вивченої нами літератури показав, що в якості найважливіших факторів, що впливають на розвиток, є наступні: зміна «політичного ландшафту» в світі і ускладнення соціальних проблем; корінні перетворення в економіці, пов'язані з новим витком науково-технічної революції; підвищення ролі знань як одного з основних двигунів економічного прогресу і забезпечення конкурентоспроможності країни, що інтегрують наслідки глобалізації.

На думку вчених, освіта перестала бути консервативним соціальним інститутом, орієнтованим тільки на передачу культурного досвіду, вона є елементом світової спільноти і може розглядатися як підсистема соціальної та економічної світової системи.

З огляду на те, що аспіранти – це багато в чому сформовані дорослі люди, основна мета – підготовка спеціаліста – вирішується викладачем шляхом перетворення навчання в самонавчання, зовнішнього регулювання їх діяльності та вчинків в саморегуляцію. Тенденції розвитку освіти в світі ведуть до посилення ролі самостійної пізнавальної активності молодих вчених, що висуває підвищені вимоги саме до управлінських функцій викладача.

Особливості діяльності аспірантів визначаються провідною формою їх інтелектуальної активності і пов'язані з розвитком професійної самостійності; важливе місце при цьому має провідна діяльність (написання дисертації). В якості ведучої діяльності у аспірантів виступає пізнавально-професійна.

Мотиви пізнання є основою навчально-пізнавальної діяльності людини, відповідаючи самій природі її розумової діяльності. Слід підкреслити, що якщо аспірант зацікавлений пізнавально-професійною діяльністю, якщо вона виконується з особливою ретельністю і захопленням, то розвиток лідерських якостей багато в чому визначається саме нею. Важливо, щоб ця діяльність мала професійну спрямованість, яка визначає ставлення до майбутньої професії, потребу в професійній діяльності та готовність до неї.

Аналіз існуючої системи вищої професійної освіти показав, що вуз має високий потенціал для розвитку лідерських якостей студентів та аспірантів (організація навчально-виховного процесу, соціальні взаємодії в навчальній групі, авторитет професорсько-викладацького складу, система позааудиторної роботи вузу та ін.). При цьому, результати дослідження підтвердили припущення про те, що професійно значущі лідерські якості аспірантів слабо розвинені.

Згідно з нашою гіпотезою, теоретично обґрунтована і методично коректно розроблена програма психологічного супроводу аспірантів, може служити ефективним засобом в розвитку лідерських якостей майбутнього викладача вищої школи. Запропонована нами модель психологічного супроводу включає ряд взаємозв'язаних ланок: мета, завдання супроводу, напрямки роботи та критерії ефективності. Системоутворюючою ланкою нашої

моделі стала її мета – розвиток професійно значущих лідерських якостей аспірантів – майбутніх викладачів вищої школи. Для успішної реалізації окресленої мети вирішувалися наступні завдання:

1. Розвиток психолого-педагогічної та лідерської компетентності (адекватна самооцінка і позитивне самоставлення; вміння впливати на людей, проявляти ініціативу, встановлювати нові контакти; вміння знаходити нові педагогічні рішення).

2. Розвиток комунікативних і організаторських здібностей (мовна і ораторська культура, вміння планування і організації діяльності).

3. Розвиток емоційно-вольової сфери (вольова активність, наполегливість, самоконтроль, уміння управляти собою в процесі науково-дослідної та педагогічної діяльності; вміння долати негативні емоційні стани).

4. Розвиток мотивації до професійно-особистісного успіху (навички ефективного самопізнання; самомотивація – віра в себе, в свої сили і в можливість досягти поставлені перед собою цілі).

5. Розвиток інтелектуальних і творчих здібностей (прийоми ефективної пізнавальної діяльності; підвищення рівня творчого потенціалу особистості).

Реалізацію вищеописаних завдань потрібно здійснювати в двох напрямках: з аспірантами і з їх науковими керівниками. Робота з аспірантами, має бути спрямована на виховання молодих лідерів і забезпечення їх набором інструментів, які дозволять розкрити свій потенціал і розвинути свої професійно значущі лідерські якості. Робота з науковими керівниками має на меті розширити в них психологічні знання з питань психології лідерства, особистісними особливостями аспірантів; удосконалювати здатності до науково-педагогічного керівництва на основі оволодіння ефективними стратегіями спільної діяльності в ході науково-дослідної роботи.

Підготовка викладача вузу через аспірантуру повинна не тільки готувати молодого вченого до дослідницької діяльності, а й сприяти формуванню готовності до професійної діяльності в системі вищої освіти, підвищення рівня педагогічної компетентності.